

Írások · Előadás · 2012. augusztus

Aratóünnep és új kenyér: augusztus 20. a Szatmári-síkságon a hetvenes években

A régi aratókoszorú és az államilag szervezett új kenyér ünnepe a hetvenes években egymás mellett élt a szatmári falvakban. Arról beszélek, hogyan fértek meg egy asztalnál.

Előadás a túristvándi falunapon, 2012. augusztus 19.

Fotó: Fortepan (Fortepan 242), 1932 · Wikimedia Commons · CC BY-SA 3.0

A gyűjteményem egyik legkedvesebb darabja egy 1974-es aratókoszorú, amelyet a túristvándi termelőszövetkezet aratóbrigádja font, és amely tizenhét évig lógott a tanácsháza folyosóján. Ez a tárgy indított el azon a kérdésen, hogyan élt együtt a hetvenes években a régi, gazdasági eredetű aratóünnep és az akkor már államilag megrendezett új kenyér ünnepe.

A koszorú

A kézi aratás a hatvanas évek végére eltűnt a Szatmári-síkságról, de az aratókoszorú fonása nem. Az adatközlőim szerint a brigád asszonyai a kombájn után maradt sarokból, az „utolsó kévéből” fonták a koszorút, amelyet augusztus 20-án vittek fel a tanácsházára vagy a művelődési házba. A koszorú

formája megőrizte a régi harang alakot, díszítése azonban változott: a búzakalász mellé nemzetiszínű és vörös szalag is került. A koszorú átadását köszöntő vers kísérte, amelyet 1975-ben Nagy Erzsébet írt le nekem: a négy strófából kettő a régi aratóénekekből ismert szöveg, kettő pedig az akkori ünnepi retorika fordulataiból állt össze.

Az asztal

Az ünnep gerince mégis az asztal volt. Az új kenyeret a falu pékje sütötte, de a hozzá tartozó ételek a családi konyhákból jöttek: a szilvás gombóc, a tejfölös lepény és a lekváros kifli. Az augusztus 20-i ebéd a hetvenes években még mindig a rokonság találkozója maradt, ahogyan a régi aratóbál is az volt. Az ünnepi beszéd és a felvonulás a délelőttöt foglalta el, a délután a családé és a zenészeké volt.

Az idős asszonyok, akikkel az aratóénekekről beszélgettem, ezen a napon szívesen énekeltek. A hangtár nyolc aratódala közül hatot augusztus 20-i délutánokon rögzítettem. Az ünnep tehát nemcsak túlélte az átértelmezést, hanem közben a gyűjtőmunkának is alkalmat adott: a hivatalos programon túl ott ült a régi világ a hosszú asztal végén, és aki odaült mellé, sok mindent hallhatott.

Források és irodalom

1. Ujváry Zoltán: Az agrárkultusz kutatása a magyar és az európai folklórban. Debrecen, 1969.
2. Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Budapest, Planétás, 1997.
3. Saját gyűjtés: E-006. leltári számú aratókoszorú és a H-201–H-208. hangfelvételek, 1974–1979.

Letöltés

[PDF-ben \(előadás\)](#)

Idézés: Vas Erzsébet: Aratóünnep és új kenyér: augusztus 20. a Sztármári-síkságon a hetvenes években. Előadás a túristvándi falunapon, 2012. augusztus 19..

Témák

ünnep · aratás · szokás · falu

Kapcsolódó írások

